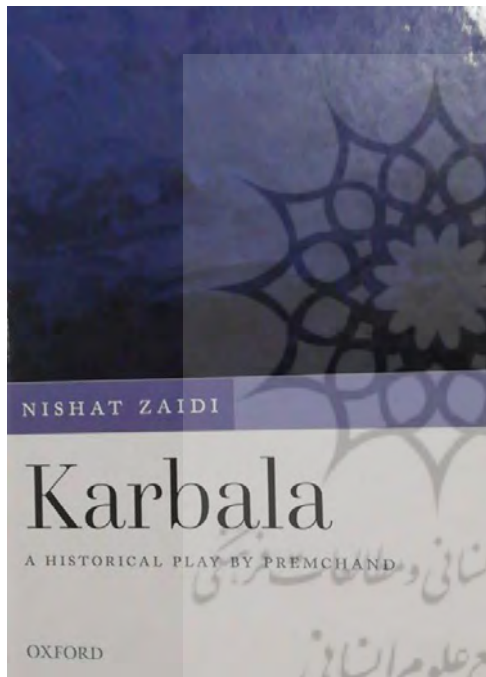

معرفی کتاب

دکتر محمد رضا فخر روحانی^۱

کربلا: نمایشنامه‌ای تاریخی به قلم
پریمچاند، ترجمه نشاط زیدی، دهلی
نو: انتشارات دانشگاه آکسفورد، ۲۰۲۲
(هفده + ۲۱۹ ص)^۲.

تاریخ ادبیات حسینی صرف نظر
از مسلمان و یا غیرمسلمان بودن
نویسنده، آینه پژوهش‌ها و احساس
تعلق خاطرها بوده است. کتاب مورد
بررسی نمایشنامه‌ای تاریخی بوده که
ادیب معروف هندی و هندو مذهب،
دانیات رای سریواستاوا، مشهور به
«نواب رای» و «منشی پریمچاند» در

۱۰۰ سال پیش آن را نوشته است. این نمایشنامه درباره واقعه کربلا و به زبان هندی
آمیخته با سنسکریت نوشته شده که بعدها توسط خود نویسنده به اردو ترجمه شده
است. ترجمه اردو حاوی بازنگری‌هایی سودمند است. سپس این نمایشنامه توسط

۱. استادیار دانشگاه قم. Abumahdi1061@gmail.com

2. Nishat Zaidi, Karbala: A Historical Play by Premchand, New Delhi: Oxford University Press, 2022. xvii+219.

نشاط زیدی به انگلیسی ترجمه شد.

شاید تعجب برانگیز باشد که چگونه پریمچاند که هندو مذهب بود، نمایشنامه‌ای تاریخی با موضوع کربلا نوشت. مقدمه‌ای که نشاط زیدی، استاد ادبیات انگلیسی در جامعه ملیه اسلامی در دهلی نو، بر ترجمه انگلیسی این نمایشنامه نوشته، مشخص می‌کند که پریمچاند از کودکی علاوه بر هندی و اردو، زبان و ادبیات فارسی را نزد عالمان مسلمان و شیعه در هند فراگرفته بود. انگیزه‌های پریمچاند از نوشتن این نمایشنامه ایجاد وفاق ملی در میان هندوها و مسلمانان بود تا تمامیت ارضی هندوستان محفوظ بماند. البته، انتخاب چنین موضوعی نشانگر اولویت‌های دیگر و نحوه تربیت شدن وی نیز هست. لازم به ذکر است که پریمچاند پیش از پرداختن به موضوع کربلا، مقاله مفصلی درباره حضرت علی علیه السلام نوشته بود.

این نمایشنامه را می‌توان از جنبه‌های گوناگون بررسی کرد. جنبه ادبی آن نشان می‌دهد که چه ظرفیت‌های فراوانی در سطح بین‌الادیانی در واقعه کربلا وجود دارد، اما انتخاب کردن گونه ادبی نمایشنامه نشانگر تعامل روحی این موضوع با اذهان خوانندگان در سطوح گوناگون است. پریمچاند بر این اعتقاد بوده که ماجرای کربلا تراژیک‌ترین رویداد در کل تاریخ بشریت است، لذا هرگز نباید به اسلام و شیعه محدود و محصور باشد.

این نمایشنامه دارای ملاحظات نیز هست. از آنجا که پریمچاند، مسلمان و شیعه نبود، بعضی از صحنه‌هایی که نقل کرده باید بازنگری شوند. هرچند نشاط زیدی، مترجم شیعه مذهب این کتاب به انگلیسی، در بعضی از صفحات پاورقی‌هایی سودمند درج کرده، ولی کل کتاب نیازمند بازنگری‌هایی اساسی است. دلیل این ضرورت، حساسیت فوق‌العاده شخص امام حسین علیه السلام و واقعه عاشورا در تاریخ است.

بدون تردید چنین آثاری در دیگر فرهنگ‌ها و زبان‌ها نیز وجود دارند. ترجمه آنها به انگلیسی راه را برای جهانی‌شدگی‌شان هموار کرده، میزان تاثیرگذاری جهانی‌شان بالاتر می‌رود. همین پدیده نشان دهنده ظرفیت بسیار بالای معارف، تاریخ و ادبیات اهل بیت در طراز جهانی است.